

Koostöö ja ühistegevuse eeldused: Lääne- ja Hiiumaa uuringutulemuste tutvustus

Dots. Leif Kalev

TLÜ Riigiteaduste Instituut

28.03.2008

Üldandmed

□ Projekti nimetus:

**Lääne- ja Hiiumaa kohalike
omavalitsuste suutlikkuse
analüüs ja ühisarengute
stsenaariumite kavandamine**

□ Uurimisprojekt toimus 2005-2006
Phare CBC rahastamisel

Partnerid

- ❑ Läänemaa Arenduskeskus
- ❑ Tallinna Ülikooli Riigiteaduste osakond/instituut ja Haapsalu kolledž
- ❑ SA Tuuru
- ❑ Hiiumaa Omavalitsuste Liit
- ❑ Läänemaa Omavalitsuste Liit
- ❑ Turu linn (välispartner)

Teemablokid ja uurimisrühmad

- ❑ 1. Institutsionaalne suutlikkus ehk KOV ülesanded ja koostöövõimalused (Georg Sootla, Kerli Nilp)
- ❑ 2. Haldussuutlikkus ehk sotsiaaldemograafia ja tõmbekeskused (Viola Soiver, Janek Loorens)
- ❑ 3. Eelarve ja majanduslik efektiivsus (Olev Raju, Anneli Kommer, Aivar Sein)
- ❑ 4. Valitsemine ja strateegiline suutlikkus (Viola Soiver, Georg Sootla, Toivo Teltvei)
- ❑ 5. Kohalik sidusus ja kodanikeühiskonna suutlikkus (Leif Kalev, Rein Ruutsoo, Ingrid Kera)

Andmekogumismeetodid

- ❑ Dokumendianalüüs (10 blokis 101 erineva tasandi punkti)
- ❑ Hindamistabel 11 küsimusega
- ❑ Fookusrühmaintervjuud igas KOV üksuses 3 rühmaga:
  - Võimutoimijad
  - Aktiivsed elanikud
  - Tavaelanikud

Valik võtmemärksõnu

Lähtepunkt 1993:

- ❑ Autonoomia kui väärtus iseendas
- ❑ Detsentraliseerimine kui lahendus kriisile
- ❑ Suutlikkus = maht, mis on valatud kivisse
- ❑ Küla (talu) kui heaolu keskpunkt

1990.-te teemad 1

- ❑ KOV suutlikkuse ebavõrdsuse kasv, kasvab omavaheline konkurents, keskvõim suurendab oma positsioone võimuvertikaalis
- ❑ Samas: keskvõim ei suuda või ei taha KOV reformida, otsitakse lihtsaid lahendusi nagu liitumised
- ❑ Põhilised KOV investeeringud munitsipaalvara säilitamisele, põhiteenuste tagamisele

1990.-te teemad 2

- ❑ Riik delegeeris kohustusi KOV-dele ilma nende nõusoleku ja rahadeta
- ❑ Finantside tsentraliseerimine: sihtotstarbelised grandid ja tsentraalsed investeringud (RIP kaotamine)
- ❑ Maavanemate ja -valitsuse tasalülitamine

Lihtsad lahendused?

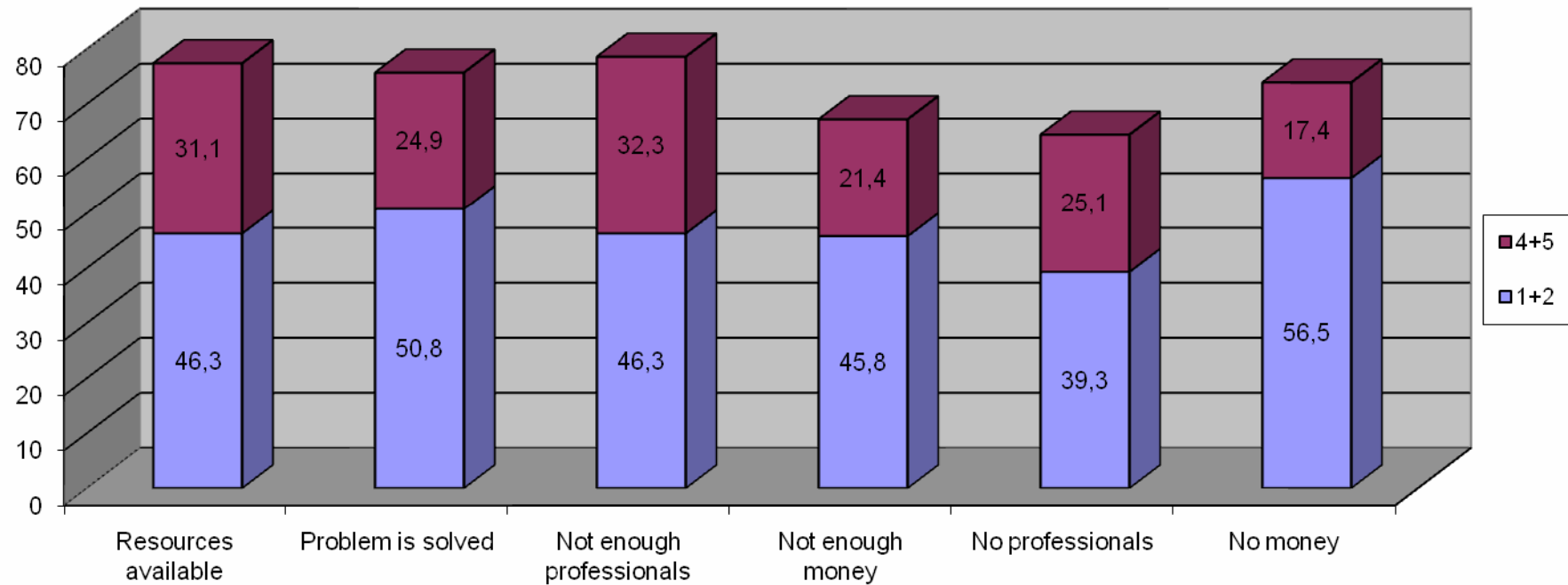
- ❑ Riik: mida suurem OV seda suutlikum
- ❑ Omavalitsused: kui oleks raha, teeks kõik ära

Suutlikkuse suurendamise strateegiad

- ❑ Autonomne-turumajanduslik = konkurents
- ❑ Tsentraliseeritud-administratiivne = teeme nii palju, kui nõutakse
- ❑ Klannipõhimõte = protežee otsimine
- ❑ Detsentraliseeritud-demokraatlik = koostöö

Suutlikkus, koostöö ja suurus

Figure 9: Economy of scale and capacity (1+2 no or few economy, 4+5 much economy of scale)

Tulemused

- ❑ Suutlikkuse probleem ilmneb eriti “pehmete” ülesannete puhul
- ❑ Erinevad valitsemiskultuurid tähendavad erinevat arusaama suutlikkuse tõstmisest
- ❑ Suutlikkuse probleem on nõrgalt seotud mastaabisäästuga
- ❑ Rohkem on suutlikkus seotud koostööga

Uued vajadused ja võimalused 1

- Pehmete ülesannete ja spetsiifiliste vajaduste rahuldamise esiletõus
- Külade ja omaalgatuse tasandi taaskäivitamine
- Endise maavalitsuse poolt jäetud haldussuutlikkuse aukude täitmine
- Politiseerimine kui reaalsus
- Kujunevad erinevad valitsusmudelid

Eesti KOV valitsemismudelid

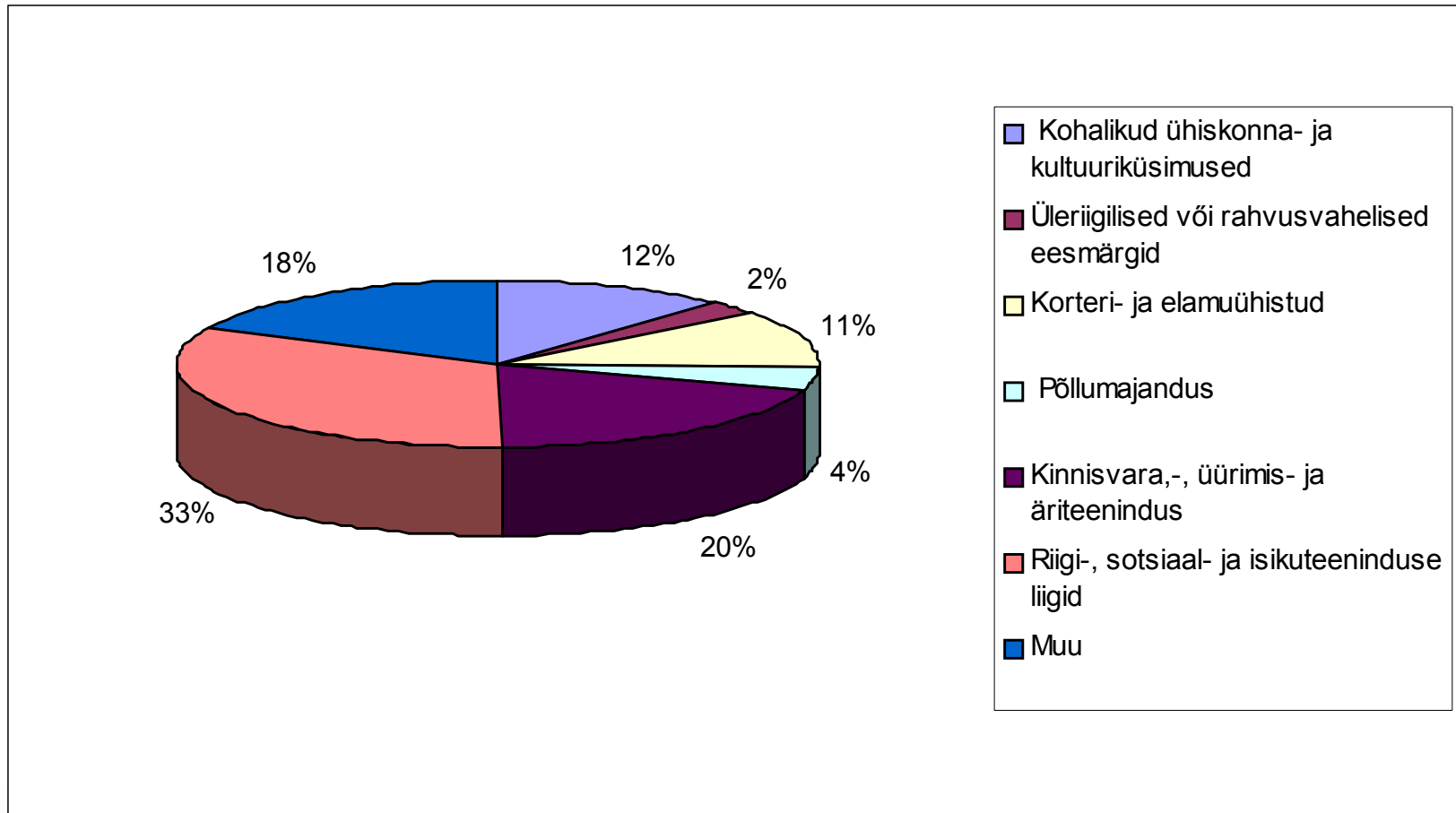
- **Liberaalne** – demokraatlik ja majanduslik konkurents põhilise edasiviiva jõuna, isiklik aktiivsus ressursina
- **Kogukondlik** (kommunitaarne) – olemasolevate elanike ühistöö oma elupiirkonna edendamiseks, kaasamine ja arutelu ressursina
- **Klannitüüpi** – tugev piirkondlikkus, tugev juhtkond, mis veab eest ja korraldab arengut

Uued vajadused ja võimalused 2

- ❑ Teenuse piirkonna erinev optimaalsus: mitte autonoomia vaid mitmetasemeline omavalitsus (Stoker, Rhodes)
- ❑ Eesti: väike asutustihedus suuremad piirkonnad, enam tasandeid
- ❑ **Mitmetasandilise valitsemise tüüpi lahendused võimalusena**

Kodanikeühenduste tegevusalad

Sidusus 1

- ❑ Ühinemise mõttes ei kujuta kohalik identiteet ja kogukonnaelu endast takistavat tegurit
- ❑ Isikuidentiteedid väga instrumentaalsed, majandustegurite olulisus, kogukonnaidentiteet ei kannu neid eriti üles, praktiline kogukonnaidentiteet ennekõike „reaalse küla” tasandil
- ❑ Kogukondlik tase identiteedis nõrk. Elavikku võiks nimetada ükskõik kuidas: kantida jne. Heaolu olulisus
- ❑ Uute tulijate kaasamise ja identiteedilõime võimalused
- ❑ Kogukonnatunde nõrkus teeb võimalikuks ka vallaosi haaravad projektid
- ❑ Kohalik kodanikeühiskond suhteliselt nõrk, eriti diskursuse ja avalikkussfääri mõttes
- ❑ Arengukavades sisalduv teoreetilis-normatiivne KÜ diskursus ei kajastu eriti isegi vallaeliidi FRI-des. Selles mõttes on arengukavad KÜ osas surnud

Sidusus 2

- ❑ Individualiseeritud harrastusekeskne seltsielu sidustab, aga ei loo poliitilist/ühiskondlikku kogukonda (väärtused + kokkulepped + pühendumus). Hetkel toestab ühistegevus ennekõike inimlikku olemist, mitte sotsiaalset olemist
- ❑ Kodanikeühiskond on kogukondadele põhimõtteliselt suur ressurss. Pigem hetkel ainult põhimõtteline, mitte praktiline ressurss. Samas on tugevama meie-tunde genereerimine iga poliitiku jaoks risk
- ❑ On kaheldav valdade suutlikkus EMSL-i sarnaseks kodanikeühiskonna aktiveerimiseks, see võib olla pigem erand kui reegel. Võib-olla saaksid oluliselt suuremad vallad sellega paremini hakkama (?)
- ❑ Koostööle võib sotsiaalsete representatsioonide tasandil saada takistuseks kohalik partikularism („kolklus“), mida võib püüda ületada ennekõike instrumentaalse, Hiiumaal ka saarelise argumentatsiooniga

Projekt tahab näidata, et

- ❑ Keskne küsimus on võimu küsimus: omavalitsuste võime tasakaalustada ja täiendada keskvalitsuse rolle
- ❑ Suutlikkuse suurendamise üks potentsiaalne võtmevõimalus on ülesannete kandmine esmasele (küla)kogukonna tasandile

Projekt tahab näidata, et

- ❑ Uute eelduse realiseerimise kõige kohasemaks strateegiaks on koostöö ja ühisstruktuuride arendamine, puuduvate tasandite tugevdamine ja koostöö arendamine (**mitmetasandilise valitsemise** tüüpi lahendid)
- ❑ Koostöö hõlmab ka riigiasutusi ja territoriaalseid kooslusi

Projekti väljundid 1

- Kogutud on hiiglaslik andmebaas:
  - **Omavalitsuse kogukonna struktuur ja toimimismustrid ning kultuurilised muutujad:** 111 küsimust
  - **Omavalitsustele pandud ülesannete ja haldusfunktsioonide täitmine ja nende hindamine mahuefekti aspektist ning koostöö:** 824 küsimust
  - **Omavalitsuse juhtimise parameetrite analüüs:** 211 küsimust
  - **Eelarve ja teised majanduslikud võtmenäitajad ning suutlikkuse näitajad:** 613 küsimust
  - **Omavalitsuse sotsiaal-demograafiline muster ja majanduskeskkond:** 183 küsimust

Projekti väljundid 2

- ❑ KOV-d saavad hea aluse otsuste langetamiseks, arengukava kirjutamiseks, strateegia valikuks
- ❑ Instituut arendas metoodikat KOV jätkusuutlikkuse mõõtmiseks, sai andmebaasi, täiustas õppekavasid
- ❑ Kolledž sai tiheda sideme KOVidega ja uued metoodikad praktiliseks tööks maakondlikes ühisprojektides

Edasised võimalused

- ❑ Metoodika arendamine
- ❑ Teiste regioonide analüüsimine
- ❑ Omavalitsused:
  - Arengukavade kohandamine
  - Praktilised koostööprojektid, lepped jm
- ❑ Instituut:
  - Püsiv uurimisrühm ja konsultatsioonikeskus

Täna tähelepanu eest!

Lisateave www.rto.tlu.ee

TALLINNA ÜLIKOOL